

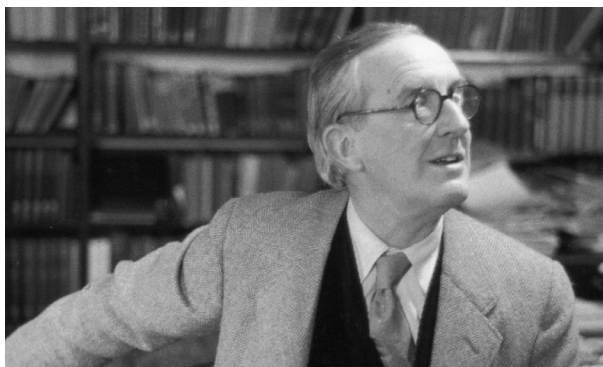

LEGENDARIUM-UL LUI TOLKIEN

Ion Mihai FELEA

masterand, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

Există scriitori apreciați pentru imaginația lor fecundă și abilitatea cu care învârt pe degete cuvinte ca pe mătâni (îl putem aminti aici pe Mircea Cărtărescu cu al lui *Orbitor...* scripitor pe care, apreciez eu, nu l-a citit nimeni)¹, există scriitori care vând angro și există specialiști de talie mondială în disciplinele lor. Însă indivizii care să cumuleze aceste calități sunt

ceva mai rari². Vreau să vă vorbesc despre un scriitor ce le-a bifat pe toate.

Născut în Africa de Sud, John Ronald Reuel Tolkien a studiat limba și literatura engleză, fiind un reputat specialist în engleza veche³. Încă de la o vârstă fragedă, începe să experimenteze cu limbi inventate, joc care va culmina cu limbile inventate din *Silmarillion*. Cunoașterea profundă a mitologiei nordice (și nu numai) îi va servi la popularea tărâmurilor lui ficționale cu personaje și creații, protagoniști și antagoniști.

După finele Primului Război Mondial, Tolkien obține o catedră de engleză veche la Oxford și, în paralel, începe să scrie, și nu doar o carte, ci un Univers.

Să facem mai întâi diferența dintre *Low Fantasy* și *High Fantasy*. Prima denumește subgenul de literatură fantastică în care evenimente supranaturale, ființe mitologice, forțe și interacțiuni incompatibile cu fizica obișnuită sunt inserate în cadrul lumii noastre, fie că

acest cadru aparține prezentului, fie că este cufundat în istorie. Un exemplu ar fi poveștile despre curtea regelui Arthur, unde Merlin, vrăjitor – deci personaj de *fantasy*, trăiește într-o Anglie pe care, cu puțină indulgență, putem să o numim istorică⁴. *High Fantasy*-ul, pe de altă parte, își are narațiunea într-o lume construită, mitică, așa cum este Westerosul din *A Song of Ice and Fire*.

În mod obligatoriu, scriitorii din a doua categorie au mai mult spațiu de manevră în descrierea/construirea cronotopului și încearcă să exploateze cât mai bine acest avantaj, însă nimeni n-a dat dovadă de atâta acribie și perseverență ca J.R.R. Tolkien⁵. Pentru *Silmarillion* a creat câteva limbi de o complexitate uluitoare, le-a dotat cu sisteme de scriere, a elaborat gramatici detaliate pentru aceste limbi și a gândit o cosmogonie densă pentru Universul lui literar.

Să explicăm puțin lucrurile. *Legendarium* este denumirea pentru universul ficțional al lui Tolkien. *Silmarillion* este o colecție de povestiri *fantasy* și mitopoetice compilate și publicate postum de către fiul lui Tolkien, Christopher. Primele părți descriu cum a fost creată lumea lui Frodo și care erau relațiile de putere care au modelat-o. Ultima parte conține descrieri ale perioadei acoperite de *Hobbitul* și trilogia *Stăpânul Inelelor*.

Cosmogonia tolkienă are pe alocuri accente din poezia și eposul Old Norse⁶, dar un cititor informat poate distinge elemente de gnosticism, neoplatonism sau zo-roastrism.

Deciziile Comitetului Nobel sunt secretizate pentru 50 de ani. În 1961 C.S. Lewis l-a propus la Premiul Nobel pentru literatură. Corifeul criticii literare suedeze, multă vreme membru cu greutate în juriul Comitetului pentru Nobel, a notat sec despre creația lui Tolkien: *Nu se ridică sub nicio formă la înălțimea narațiunii de calitate*⁷.

Vă las să judecați.

1 O carte citată, dar necitită – așa o descrie chiar Cărtărescu în *Jurnalul Zen*, Humanitas, 2011.

2 Însă nu imposibil de găsit, un exemplu ar fi Isaac Asimov, excelent fizician de o prodigioasă fantezie literară. E adevărat că nu excelează la capitolul plasticitate.

3 Studiile sale despre Beowulf, de exemplu, s-au dovedit de o influență considerabilă asupra generațiilor următoare de studenți.

4 Serialul TV *Supernatural* este un alt exemplu adecvat de *Low Fantasy*.

5 Acesta a recunoscut importanța pe care o are consistența internă a unei serii literare, mai ales în ceea ce privește efectul de vrajă exercitat asupra cititorului, și chiar a început să rescrie *Hobbitul* astfel încât să nu existe discrepanțe cu *Stăpânul Inelelor*.

6 Limbă germanică de nord, vorbită de scandinavi și vikingi. În terminologia românească de specialitate poartă numele de limba nordică veche, fiind urmașa limbii protonordice.

7 <http://www.telegraph.co.uk/culture/books/book-news/8996910/Tolkien-denied-the-Nobel-Prize-for-bad-storytelling.html>